

Ontkoppeling 2.0

Bij het uitbreken van de financiële en economische crisis was er naast al het deprimerende nieuws ook een blijde boodschap. De Wereldbank en het IMF zagen een optimistische ontkoppeling tussen het Noorden – traditioneel de trekker van de wereldeconomie, maar nu in zwaar weer – en het Zuiden – ook in zwaar weer, maar dit keer voldoende krachtig en op snelheid om snel door de zure crisisappel heen te bijten en de motor van de wereldeconomie te worden.

De blijde boodschap van de internationale instellingen was dat het economische estafettestokje zou worden overgedragen aan de BRIC-landen en dat die klaarstonden om er vandoor te sprinten. Het idee van de ontkoppeling was destijds omstreeden, maar de recente ontwikkelingen laten zien dat die ontkoppeling metterdaad heeft plaats gevonden. Het economische herstel is veel sneller en vollediger in het Zuiden dan in het Noorden. Ondertussen voltrekt zich echter sluipend en veelal onopgemerkt een nieuwe ontkoppeling, die niet gunstig is voor de wereldeconomie en het bestuur daarvan, omdat ze de basis voor de coördinatie van beleid ondergraaft. Deze ontkoppeling van Noord en Zuid is zichtbaar op twee terreinen: het tempo van globalisering en de financieel-economische beleidsruimte. De invoervolumina van de opkomende economieën lagen begin 2010 al weer op het oude niveau van voor de crisis en recent zijn deze ook weer op het langetermijngroei-pad aangekomen. Hierdoor is de status quo ante in het Zuiden hersteld. Daarentegen meandert de reële invoer in het Noorden nog steeds onder het niveau van 2008. Deze ontkoppeling is ook waarneembaar in financiële stromen. Het Zuiden ontvangt voor het eerst in de geschiedenis een groter aandeel directe investeringen dan het Noorden (UNCTAD, 2011). Deze ontwikkeling kent twee aandrijvers: het snelle herstel van de instromende investeringen buiten de OESO en de voortdurende neergang daarvan in de OESO. Buitenlandse investeringen worden bovendien in toenemende mate gedaan binnen de groep van opkomende en ontwikkelende landen.

De consequentie van deze trends is dat de internationalisering en fragmentatie van de productieprocessen overkort doorzet in het Zuiden terwijl in het Noorden een fase van ontglobalisering inzet. Deze ontkoppeling is natuurlijk slechts gradueel, maar desondanks is zij betekenisvol en uniek in de naoorlogse periode.

De nieuwe ontkoppeling is des te ingrijpender omdat daarnaast een beleidsmatige tweedeling ontstaan is.

De schuldsposities van de OESO-landen naderen de niveaus van de oorlogseconomieën in 1945 en de verwachting is dat een verdere stijging in het verschiet ligt. Daarentegen dalen de schulden buiten de OESO. Ook de beleidsruimte op monetair gebied verschilt. Om de crisis te bestrijden is in geïndustrialiseerde landen een beleid van kwantitatieve versoepeling (digitale geldcreatie) gevolgd en beleidsmakers moeten daar nu op zoek naar bruikbare recepten om de liquiditeitsverslaving af te bouwen. De beleidsruimte is daardoor ingeperkt: in de OESO is een krappere monetair beleid onvermijdelijk.

Zie hier de nieuwe tweespalt tussen Noord en Zuid die de internationale coördinatie van beleid ernstig zal gaan hinderen. In het verleden zijn dergelijke tegenstellingen ook opgetreden, maar deze waren minder kostbaar voor de toonaangevende industrielanden en vormden zelden een directe bedreiging voor het bestuur van de wereldeconomie. Dit keer is dat heel anders. De OESO-landen koersen aan op een beleidsomgeving waarin schuldmanagement en monetair koorddansen de toon zetten voor ingrijpende nationale herstructureringen, dominobezuinigingen en stagnatie. Zo'n constellatie is in het verleden vaak een voedingsbodem gebleken voor nationaal navelstaren en verwaarlozing van het buitenland. De hierboven gesignaleerde trends in invoervolumina en inkomende investeringen zullen die tendensen versterken.

De hoeders van het multilaterale bestuur van de wereldeconomie zullen daarom in toenemende mate buiten de OESO moeten worden gezocht, maar daarvoor moeten eerst de gevestigde belangen van de geïndustrialiseerde landen worden doorbroken (Molle en Van Bergeijk, 2011). Juist door de ontkoppeling van de geïndustrialiseerde landen is de institutionele aankoppeling van de BRIC's belangrijker dan ooit.

De benoeming van alweer een vertegenwoordiger van een oude economische macht als leidster van het IMF is vanuit dit perspectief écht een gemiste kans.

LITERATUUR

Molle, W. en P. van Bergeijk (2011) *Nederland is gebaat met integratie van G20 en IMF. Internationale Spectator*, 65(6), 307-309.
UNCTAD (2011) *Global Investment Trends Monitor*, nr. 5. New York: Unctad.